

Sør-Varanger kommune
Postboks 406
9915 KIRKENES

ÁŠŠI/SAK
20/2939 - 2

MIN ČUJ./VÁR REF.
20/23529

DIN ČUJ./DERES REF.
17/1226/70

BEAIVI/DATO
02.10.2020

Uttalelse til høring/offentlig ettersyn: Planprogram til interkommunal kystsoneplan for Varanger

Vi mottok forslag til planprogram fra dere 01.07.20. Viser også til planforum 4.06.20 angående innspill til planarbeidet.

Nesseby, Sør-Varanger, Vadsø og Vardø kommuner hører til det tradisjonelle samiske området, derfor bør Sametingets planveileder vektlegges i den videre planleggingen. Både kulturminner, reindrift, tradisjonelt fiske og utmarksbruk har en samisk historie og fortsatt eksistens i disse kommunene. Alle kommunene i kystsoneplanen tilhører samisk tradisjonelt område der det materielle grunnlaget for samisk kultur skal sikres. Dette følger også av plan og bygningslovens § 3-1.

Sametinget forventer at planleggingen legger til rette for at det materielle grunnlaget for samisk kultur sikres gjennom reell og tidlig medvirkning fra samiske aktører og at planforslagenes lokale betydning vektlegges og synliggjøres. Sametinget forventer at tiltak samt sumvirkning av planforslagets virkning for det samiske natur og kulturgrunnlaget utredes og at det foreslås eventuelle avbøtende tiltak.

Sikring av samisk natur og kulturgrunnlag

Sametinget anser det som avgjørende at gyteområder og tradisjonelle fiskeområder sikres i planleggingen for at befolkningen skal få tilgang på ressursene, også for fremtidige generasjoner. Sametinget mener at det skal tas vesentlig hensyn til lokal tradisjonell kunnskap i både medvirkning og vedtak av planen. Sametinget vil være føre var og er opptatt av at det tradisjonelle fisket og områder for dette i samisk historiske områder, som også er i bruk av den lokale bosetningen i dag, sikres.

Jamfør Artikkel 27 i den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter forutsetter Sametinget at tiltak ved kystsonen som igangsettes, alene eller samlet med andre tiltak i ulike områder, ikke går ut over muligheten til å utøve samisk tradisjonell næring og kultur. Dette kan innbefatte hinder for muligheten i å utøve fjordfiske eller laksefiske og benytte tradisjonelle fiskeplasser. Eller tiltak som medfører at fisken forhindres i å nå gyteplasser eller lakseelver i området som blir berørt av tiltaket. Vi minner om at Havressursloven § 7 g forutsetter at...» forvaltningstiltak er med og sikrer det materielle grunnlaget for samisk kultur.»

Deltakerloven § 21, fjerde ledd, understreker at fartøysregistrerte båter under 11 meter i kommuner med sjøsamisk og historisk innslag, har rett til å fiske torsk, hyse og sei med konvensjonelle redskaper. Nesseby, Sør-Varanger, Vardø og Vadsø kommuner omfattes av deltakerlovens bestemmelse.

Hele Nesseby kommune og følgende grunnkretser i Sør-Varanger kommune befinner seg i det geografiske virkeområdet for Sametingets tilskuddsordninger for næringsutvikling (STN-område); Bugøynes, Bugøyfjord, Spurvnes/Skogerøya, Neiden, Jakobsnes, Ropelv, Jarfjord, Grense Jakobselv, Svanvik, Melkefoss/Skrotnes og Øvre Pasvik. Virkeområdet er også definert innenfor Sametingets fiskerirettsområde, hvor det skal legges vesentlig vekt på at utøvelsen av samisk kultur og næring ikke skal hindres eller nektes og at det samiske naturgrunnlaget sikres. Dette er vedtatt i Sametingets plenum i desember 2018.

Sametinget anser det som avgjørende at planarbeidet sikrer medvirkning fra samiske aktører og samfunn slik at deres tradisjonelle kunnskap vektlegges og hensyntas i planprosessen og det endelige plankartet. Dette kan eksempelvis være fiskere, utmarksbrukere og samfunn som har sin sin næring eller matauke i kystnære områder samt reindriftsutøvere som har flyttleier i sjø eller har nærliggende bruksområder ved kysten. I tillegg ser vi det som viktig at planleggingen tilrettelegger for at samiske kulturminner og kulturmiljø sikres.

Vi vil spesielt vise til følgende punkter i Sametingets planveileder:

- 4.d. legge tradisjonell kunnskap om og bruk av området til grunn for utforming av planer iverksette aktive tiltak for å sikre reell medvirkning der siktemålet er å oppnå informert samtykke fra direkte berørte samiske interesser og lokalsamfunn.
- 5.1 Planleggingen bør legge til rette for å opprettholde bosettingsmønster og lokalsamfunn som bidrar til å sikre samisk kultur, næringsutvikling og samfunnsliv basert på naturgrunnlaget.
- 5.5 Planer og tiltak skal ikke krenke eller virke skjæmmende for samiske hellige steder, gravplasser eller andre steder av særskilt kulturhistorisk betydning.
- 6.1 Kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner skal i nødvendig utstrekning sikre arealene til tradisjonelle fiskeplasser og gyteområder av vesentlig betydning for fiske i samiske kyst- og fjordområder. Lokaliteter for oppdrettsanlegg for torsk skal ikke etableres i gyteområder for vill torsk.
- 6.2 Kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner skal sikre at endret arealbruk i samiske kyst- og fjordområder ikke medføre irreversibel skade eller ødeleggelse av lokalt fiske av vesentlig betydning for befolkningen i et bestemt område.
- 6.4 Kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner skal i nødvendig utstrekning sikre viktige arealer for tradisjonell utmarksbruk. Dette gjelder blant annet områder for jakt, fiske, vedhugst, sanking av bær, urter og sennagress, samt uttak av virke for duodji som enkeltpersoner eller grupper av personer helt eller delvis har sitt livsgrunnlag knyttet til utnyttelsen av.
- 6.5 Kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner skal i nødvendig utstrekning sikre arealer for reindrifta. Dette gjelder blant annet nødvendige vår-, sommer-, høst- og vinterbeiter, herunder flyttleier, trekkveier, drivningsleier, slakte- og merkeplasser, og kalvings-, luftings-, brunst- og paringsområder. Reindriftens flyttleier må ikke stenges.

Merknader til planforslag og forventninger til planprosess

Bruk av Sametingets planveileder:

Vi registrerer at Sametingets planveileder er tatt inn som veileder for planleggingen og det er positivt. Sametinget forventer at denne tas aktivt i bruk og henviser til punktene ovenfor.

Utredning og forventninger:

Vi register ta reindrift og tradisjonelt fiske eller fiske knyttet til kombinasjonsnæring er nevnt under utredning for samisk natur og kulturgrunnlag. Vi minner om at samiske interesser i dette området, som har en levende samisk kultur og historie, også vil komme inn under temaet fiskeri hvor det snakkes mer om kommersiell utøvelse.

Sametinget er opptatt av at det ikke skilles mellom hva som er samiske eller ikke-samiske interesser fordi planområdet i stor utstrekning har samfunn og en historie som er samisk. Og det vil være uheldig å havne i en diskusjon om etnisitet. Både kommersielt fiske, fiske for matuke, laksefiske i elv og på land og utmarksbruk vil kunne være samiske interesser når utøvere og samfunn lokalt utøver bruken. Sametinget er opptatt av at lokal verdi for bruk av områdene vektlegges og at det for fremtiden skal kunne benyttes for tradisjonell bruk av samfunnene og utøverne. Tradisjonelt fiske og matauke er avhengig av kort vei til fiskeområder og dette kan også være viktig for bosetning. Vi ber derfor om at utredningen legger opp til en fleksibilitet i å se helhetlig på samiske interesser og innspill i disse områdene og vektlegge lokal bruksverdi for å sikre samisk natur og kulturgrunnlag. Men vi utelukker ikke at regional verdi for bruken av områdene også kan spille en rolle for samiske interesser, siden fiskefelt gjerne endres og areal er beslaglagt for enkelte samfunn og aktører, slik at de må gå lengre hjemmefra for å oppnå inntekt av fisket.

Kartverktøy og svakheter:

Fiskeridirektoratets kartverktøy Yggdrasil har stort sett registreringer fra 2005. Ifølge Fiskeridirektoratet er det kun registrering av rekefelt som er oppdatert for Varanger i 2018. Det registreres per i dag for yrkesfiske, fritidsfiske og turistfiske i Yggdrasil. Det registreres ikke for matauke eller fiske for husholdsbruk som er viktig for samisk tradisjonelt fiske. Dette utøves gjerne med mindre båter lokalt som heller ikke har AIS-utstyr eller lignende som registrerer aktivitet. Sametinget gjør oppmerksom på denne svakheten i bruk av kartverktøyet i tillegg til at registreringene i Yggdrasil er av eldre dato. Heller ikke registreringer som følge av sporingsdata vil nødvendigvis kunne fange opp en slik tradisjonell bruk av kysten som matauke representerer siden båter som ikke er fiskeriregistrert ikke er pålagt å ha slik utstyr. Dette er noe som bedre kan fanges opp ved å hente inn lokal og tradisjonell kunnskap om bruken av kysten og fiskeområder. Sametinget erfarer at det vil være konfliktdempende å hensynta slik kunnskap tidlig i planprosesser, som ved plassering for akvakultur.

Konflikt havbruk og tradisjonelt fiske:

Sametinget ser at konflikt mellom havbruk og tradisjonelt fiske er gjentakende når det angår konflikter knyttet til samiske interesser. Dette er en type konflikt som planleggingen bør være spesielt merksom på med hensyn til medvirkning og prosess. Sametinget oppfordrer kommunene om å være tidlig i kontakt med utøvere som kan bli berørt av slike konflikter i planprosessen. Vi gjør oppmerksom på at flere steder er ikke

fiskere og utmarksbrukere godt organisert og at dette kan være en utfordring for å nå frem. Kontaktpersoner og sosiale medier kan benyttes der en når frem til flere, ikke minst om det skulle være restriksjoner for større møter med hensyn til korona.

Sametinget påpeker at det i planprosessen vil kunne være hensiktsmessig å avmerke eller skjerm passive fiskeområder og gyteområder, i kart, mot annen bruk som akvakultur.

Kulturminner og – miljø

Vi registrerer at planprogrammet har dette utredningstemaet. Vi gjør oppmerksom på at Sametinget er forvaltningmyndighet for samiske kulturminner og at vi kan være behjelpelig vedrørende spørsmål til dette. Viser for øvrig til Sametingets planveileder og kulturminneloven

Naturmangfoldloven:

Vi registrerer at naturmangfoldloven er tatt inn som lovgrunnlag i planprogrammet. Sametinget ber kommunene om å vektlegge § 8 i planleggingen. Paragrafen understreker forvaltningens oppgave å vektlegge tradisjonell kunnskap og samisk bruk som bidrar til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet. Sametinget forventer at lokal og tradisjonell kunnskap vektlegges på lik linje med forskningsbasert kunnskap i planarbeidet.

Sametinget ønsker Nesseby, Sør-Varanger, Vadsø og Vardø kommuner lykke til med det videre planarbeidet. Vi ber dere ta kontakt om det skulle være behov for avklaringer og ytterligere innspill.

Dearvvuođaiguin/Med hilsen

Sten Olav Heahtta
fágajođiheaddji/fagleder

Silje Hovdenak
seniorráđđeaddi/seniorrådgiver

*Dát reive lea elektrovnnalaččat dohkkehuvvon ja sáddejuvvo vuolláičállaga haga./
Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.*

Reivve vuostáiváldi / Hovedmottaker:

Sør-Varanger kommune Postboks 406 9915 KIRKENES

Kopijja / Kopi til:

Fiskeridirektoratet Postboks 185 Sentrum 5804 BERGEN

Fylkesmannen i Troms og Finnmark Statens hus 9815 VADSØ

Troms og Finnmark fylkeskommune Postboks 701 9815 VADSØ

